

בבית המשפט העליון

רע"א 1560/06

בפני: כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופט ס' גובראן
כבוד השופט ד' חשין

המבקשים: 1. אמנון לוי
2. גשם תקשורת בע"מ
3. טלעד אולפני ירושלים בע"מ

נ ג ד

המשיבים: 1. רמי שקלים
2. עמותת שערי רחמים לישראל-יבנה

בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו מיום 17.1.06 בבש"א 26910/05 שניתן על-ידי כבוד השופט ש' ברוך

תאריך הישיבה: כ"ד באדר התשס"ז (14.3.07)

בשם המבקשים: עו"ד גדעון קורן; עו"ד גלית מרציאנו

בשם המשיבים: עו"ד ערן לב

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

בית משפט השלום דן בתביעת לשון הרע שהגישו המשיבים כנגד המבקשים. הדיון בתובענה פוצל: תחילה נדונה סוגיית האחריות ולאחר-מכן – שאלת גובה הנזק. בשלב הראשון פסק בית המשפט לטובת המשיבים, קרי: הוטלה אחריות על המבקשים, תוך חיובם בהוצאות בסך 50,000 ש"ח. ואולם, בשלב השני נפסק כי אין המבקשים חבים בפיצוי כלשהו למשיבים, ונפסקו לטובתם הוצאות בסך 50,000 ש"ח. המשיבים הגישו ערעור על פסק-הדין. המבקשים, מצדם, הגישו ערעור שכנגד. רשם בית המשפט המחוזי הורה על מחיקת הערעור שכנגד, בקבעו כי:

מי שזכה בפסד דין לטובתו, אינו יכול לערער, גם אם הנמקת בית המשפט לאורך הדרך נראית לו שגויה. הפתרון מבחינת המערערים שכנגד, יהיה בטענה האפשרית על-פי הדין, לפיה יש לקיים את פסק הדין, כפי תוצאתו הסופית, אך לא מנימוקי בית משפט קמא.

על כך משיגים המבקשים בפני. לא מצאתי עילה להתערב בהחלטת הרשם. הכלל הוא, כי הזכות לערער על פסק הדין עומדת למי שהיה בעל דין בערכאה הראשונה, ונפגע על ידי הפסק. "זכות הערעור נקבעת אומנם לפי הדין הכללי (סעיף 41 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984), אשר אינו קובע את ה'פגיעה' בבעל דין כתנאי להגשת הערעור, אך מקובל עלינו, כאמור, כי אינו יכול לערער מי שלא 'נפגע' מפסק הדין" (ע"א 761/85 ליפשיץ נ' הועדה המקומית לתכנון ולבניה, פ"ד מו(1) 342). על משמעות ה'פגיעה' זו, בהקשר זה, עמד השופט ש' לויין בע"א 173/84 בן-ציון נ' הנאמן על נכסי יהושע בן-ציון, בפשיטת רגל, פ"ד ל"ט(3) 757:

המבחן להיותו של פלוני 'נפגע' יכול שיהא דיוני ויכול שיהא מהותי, ואין אלה אלא שני צדדים של אותה מטבע. מבחן דיוני כיצד? הכלל הוא, שיש לראות בעל דין כנפגע, אם טען בערכאה מושא התקיפה את היפוכה של התוצאה, שנתקבלה בערכאה זו...; מבחן מהותי כיצד? שזכותו של פלוני קופחה, ואין די באכזבתו שלא השיג יתרון שקיווה ליהנות ממנו.

לעניין ערעור שכנגד מורה תקנה 434 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984, כי ערעור שכנגד יוגש רק במקום שבו בדעת המשיב לטעון כי החלטת בית-המשפט בערכאה הקודמת טעונה שינוי. שינוי – לענין זה – משמעותו שינוי התוצאה שאליה הגיע בית-המשפט (ראו יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 841 (מהדורה שביעית, בעריכת ש' לויין, 1995).

המבקשים טוענים כי כבר בהחלטה הנוגעת לעניין האחריות ניתן כנגדם "סעד", וכי בשל כך יש להתיר להם לערער עליה. טענה זו דינה להידחות, ודי לעניין זה להזכיר את ההלכה לפיה החלטה מסוג זה אינה מקימה זכות ערעור, כי אם ערעור ברשות גרידא (על מבחן הסעד כ"נקודת ציון דיונית המאפשרת לקבוע כי תחום מוגדר של ההליך הסתיים", הכל לצורך ההבחנה בין "פסק-דין" ל"החלטה אחרת", ראו ע"א 6058/93 מנדלבלית נ' מנדלבלית, פ"ד נא(4) 354). כך, למשל, ברע"א 373/97 שקולניק

נ' שפיגל (לא פורסם), נדרש בית המשפט לסיווגה של החלטה בדבר האחריות, שניתנה בתום השלב הראשון בדיון שפוצל (במסגרת תביעה בנזיקין). וכך נקבע:

ברי, שהחלטה הינה החלטה אחרת ולא פסק דין חלקי.
ההחלטה מסיימת את שלב הדיון הראשון בלבד וטרם
ניתן כל פסק דין המחייב את המבקשות במתן סעד
כלשהו למשיבה.

אכן, לא הרי החלטה בתביעת רשלנות כהרי החלטת בתביעת לשון הרע: בזו הראשונה, "קיומו של נזק הוא אחד מהיסודות לקיומה של אחריות לפי עוולת הרשלנות" (עניין און הנ"ל), וממילא, היעדרו משליך על שאלת האחריות כולה (כך, למשל, יכול שייקבע בשלב האחריות כי קיים קשר סיבתי, אולם בסופו של יום יימצא כי לא נגרם נזק, וקשר סיבתי, הרי, אינו קיים אלא בין מעשה עוולתי לבין נזק); ואילו בשנייה – תביעת לשון הרע – נזק אינו רכיב מרכיבי האחריות. ואולם גם לגבי החלטה בדבר האחריות בתביעת לשון הרע, המבקשים עצמם אינן טוענים כי מדובר ב"החלטה אחרת"; אדרבא, הם מבהירים כי העדיפו שלא להשיג על אותה החלטה – מן הסתם בדרך של הגשת בקשת רשות ערעור – קודם שיסתיימו ההליכים בתיק (יצוין, כי אילו היינו קובעים שלמשיבים ניתן סעד כבר בהחלטה בדבר האחריות, אזי מדובר היה ב"פסק-דין", שיש להשיג עליו בתוך 45 ימים). אכן, החלטה בעניין האחריות – בתביעת רשלנות כמו-גם בתביעת לשון הרע – "איננה פסק דין חלקי אלא נדבך או רובד ראשון בדיון בתביעה הנזיקית אשר עליו בנויות יתר המסקנות, לרבות אלו בעניין הפיצויים" (בש"א 4691/91 מדינת ישראל נ' און, פ"ד מה(5) 695).

זאת ועוד, בעניין שקולניק הנ"ל הוסיף בית המשפט וציין:

בשורה ארוכה של החלטות שניתנו על ידי בית משפט זה נקבע, שככלל, אם פוצל הדיון לשלבים וניתנה החלטה בשלב הראשון של הדיון, ראוי שהדיון בערכאה הקודמת יגיע לסיום במתן פסק דין קודם פניה לערכאת הערעור. כך, אם פוצל הדיון בתביעה בגין נזקי גוף לשני שלבים, ותחילה נדונה שאלת האחריות ונקבעה אחריותם של הנתבעים. אם מבקשים הנתבעים לערער על קביעת אחריותם, יוכלו לעשות כן במסגרת ערעור על פסק הדין, אשר יינתן לאחר שלב הדיון השני בשאלת גובה הנזק.

הנה כי כן, מקום בו מפוצל הדיון ומוגשת בקשת רשות ערעור לאחר מתן ההחלטה בעניין האחריות, נמנע ברגיל בית המשפט מלהתיר ערעור כזה. הטעם העיקרי

לכך הוא, שרק לאחר מתן פסק-הדין הסופי מתבהרת התוצאה האופרטיבית, וכל ענייני הביניים, חשובים ככל שיהיו, "נבלעים" באותו פסק-דין סופי (לעניין בליעת החלטות הביניים בפסק-הדין, ראו למשל רע"א 7152/94 שידלוב נ' קיהן, פ"ד מט(5) 309). או אז גם ניתן לדעת אם אמנם דרוש בירור בערכאת הערעור, או שמא זה התייתר לנוכח התוצאה של פסק-הדין. ברי, כי מקום בו מוטלת "אחריות" על בעל-דין, ייפסק נגדו, בדרך-כלל, סעד בסופו של ההליך, לאחר בירור סוגיית קיומו של נזק ושומתו. או אז, יהא בעל-הדין רשאי להשיג על פסק-הדין, ולכלול בגדר ערעורו טענות כנגד מכלול מרכיבי האחריות. ואולם מקום בו נמצא, בסופו של יום, כי לא נגרם נזק, וכי לפיכך גם לא קמה חובת פיצוי, אין עוד נפקות אופרטיבית להטלת ה"אחריות" – אין "פגיעה" – ולכן, לא קמה זכות ערעור.

אין לחדד, הקביעות והממצאים הנכללים בהחלטה בדבר "האחריות" עלולים להיות לצנינים מבחינתו של בעל-דין, אף אם זה זכה במשפט "בשורה התחונה". ואולם, עצם העובדה שפסק-דין כולל בחובו ממצאים שאין דעתו של בעל-דין נוחה מהם, אינה מקימה כשלעצמה זכות ערעור, אם הוא לא "נפגע" מתוצאת פסק-הדין (ראו ע"א 140/56 מוגרבי נ' ורדימון, פ"ד יא 1242; ע"א 756/82 קיבוץ יגור קבוצת עובדים להתישבות שיתופית בע"מ נ' שירותי נפט בע"מ, פ"ד מא(1) 85). לא אחת נכללות בפסק-דין אמירות ואף קביעות הפוגעות בבעל-דין, במוניטין שלו ובשמו הטוב, וזאת, מבלי שיש לכך השפעה אופרטיבית על המסקנה הסופית. טלו לדוגמא פסק-דין הקובע כי רופא התרשל בטיפול באדם, אך לא הוכח קשר סיבתי בין ההתרשלות לבין הנזק. במקרה כזה אין הרופא רשאי לערער על פסק-הדין, למרות המשמעות החמורה, מבחינתו, הטמונה בעצם קביעת ההתרשלות (ועל אף שמבחינת התובע, יכול שעצם קביעת ההתרשלות יש בה מעין-סעד, לאמור: אישור לתחושתו כי הרופא נהג שלא כנדרש). אין הבדל מהותי, לענייננו, בין מצב זה לבין מצב בו נקבעת "אחריות" אך נפסק שאין נזק, ולכן גם אין סעד כספי; גם לפיצול הדיון – שהוא מהלך דיוני – אין כשלעצמו נפקות לעניין קיומה או אי-קיומה של זכות הערעור.

בענייננו, לא נותרו המבקשים מול שוקת שבורה. בעניין און הנ"ל הבהיר הנשיא שמגר כי בעל-דין אשר "איננו מבקש לשנות את ההחלטה מבחינת תוצאתה אלא רק מבקש שיחול שינוי כלשהו בממצא או במסקנה שנכללו בפסק הדין, קרי בהנמקה, אינו חייב להגיש הודעת ערעור והוא יוכל להעלות בטענותיו את השגותיו נגד ממצא או מסקנה שאין בהם כדי לשנות את ההחלטה, גם ללא הגשת ערעור". למסלול זה כיוון כבוד הרשם את המבקשים במקרה דנן, ואין עילה להתערב בכך.

התוצאה היא שהבקשה נדחת. המבקשים יישאו בשכר-טרחת עורך-הדין של המשיבים בסכום של 10,000 ש"ח.

המשנה-לנשיאה

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

שופט

השופט ד' חשין:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק-דינו של המשנה-לנשיאה א' ריבלין.

ניתן היום, כ"ט בניסן התשס"ז (17.4.07).

שופט

שופט

המשנה-לנשיאה